

Jans Auto i missionshuset i Bjødstrup

Vilfred Friborg Hansen

Jan Sørensen (th.) og sønnen Emil Sørensen (tv.) foran autoværkstedet i det gamle missionshus i Bjødstrup. De gamle vinduer og den ene indgangsdør er bevaret, den anden er muret til og ses bag de to. I de gamle missionshuse var der typisk en indgangsdør til mænd og en anden til kvinder. Foto VFH marts 2024.

Mon ikke en og anden, der har passeret Bjødstrup Auto på Gl. Hovedvej 8 i Bjødstrup, har tænkt over, hvad det dog er for et specielt hus, værkstedet har indrettet sig i? Der må gemme sig en interessant historie her.

En og anden, som har kendt husets oprindelse, har til gengæld sikkert tænkt, at det var dog fantastisk, at det kan lade sig gøre at indrette et tidligere missionshus til autoværksted med så stor respekt for husets oprindelige formål og udseende. Oven i købet med en stor udvidelse bagud i det gamle missionshus` stil, så man fra hovedgaden nærmest ikke bemærker det.

Jeg hører til den sidste gruppe, og jeg satte mig for nærmere at udforske, hvilken mekaniker der gemte sig bag de røde mure og historiske missionshus-vinduer.

Helt på bar bund var jeg dog ikke, for Bjødstrup Auto har fået et rigtig godt ry over en stor del af Djursland. Og manden bag er Jan Sørensen, gammel Bjødstrup-dreng, udlært som mekaniker hos den gamle smed Kroer på hjørnet af Bjødstrupvej og Gl. Hovedvej i Bjødstrup.

Jeg gik indenfor for at hilse på Jan en forårsdag i 2024 og fandt ham i arbejde sammen med sin medhjælp, der viste sig at være hans yngste søn Emil.

Jan bød ind på sit kontor, hvor vi fik en snak om firmaets historie.

Bjødstrup

Men først lidt om landsbyen Bjødstrup og baggrunden for autoværkstedet.

Bjødstrup var oprindeligt en velstående landsby, med hele 18 store gårde og rigtig god jord. Gårdene var fæstegårde under Kalø, men blev selvstændige i anden halvdel af 1800-tallet – lige undtagen de fire gårde på Forpagtervej, som Kalø ændrede til forpagtergårde.

Landsbyens største virksomhed var fra 1895 til 1970 det privatejede Bjødstrup Mejeri.

I begyndelsen af 1900-tallet var der to købmænd i byen. Fra 1962 og frem til 1990 var der stadig en enkelt stor købmandsforretning, drevet af købmand Niels Jensen på Gl. Hovedvej 20.

Skolen i Bjødstrup på Gl. Hovedvej 9 blev nedlagt i 1969.

I lighed med andre landsbyer sidst i 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet fik den missionske vækkelse også tag i Bjødstrup, drevet frem af landsbyens store gårdmænd. I 1916

Missionshuset umiddelbart efter opførelsen i 1916. Egnarkivet.

blev missionshuset på Gl.

Hovedvej 8 – det nuværende Bjødstrup Auto - bygget på jord, der blev skænket af Niels Foged på Kærsgaard.

Missionshuset i Bjødstrup var et af de største og flotteste på Djursland og afspejlede landsbyens velstand. Det ophørte at fungere i 1974 og stod tomt i nogle år, før det blev købt af smed og mekaniker Volmer Kroer.

Bysmeden

Selvfølgelig har der i en stor landsby som Bjødstrup også været en bysmed, altså en smed, der var ansat af landsbyens gårdmænd og med en smedje på byjord, ejet af samme gårdmænd. Bysmeden fortaber sig i historiens tåger, men et godt bud er, at han havde smedje på byjorden i byens centrum, lige over for hvor man i 1860 byggede landsbyens nye skole, i dag med adressen Gl. Hovedvej 9. Skolen blev opført på smedehusets jord. Det kan være byggeriet af skolen, der fik bymændene til at flytte smedjen fra bymidten til hjørnet af den nuværende Bjødstrupvej og Gl. Hovedvej.

En del navne på bysmede er bevaret i folketællingerne, f. eks. er ”byens smed” i 1801 Søren Jensen, der er 45 år gammel og har kone og fem børn. Ved tællingerne i 1834 og 1845 er smedens navn Mikkel Christensen, i 1845 med kone og to børn. 1880 Laurits Møller med kone og tre mindreårige børn. Konen var fra København og krævede som den eneste i Bjødstrup ud over lærerens kone at blive tiltalt ”De” og ”madamme”. Fornemme folk, smeden og degnen...

Smed Mogensen

Som nævnt var Bjødstrup en stor og driftig landsby, og med de gode tider for landbruget sidst i 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet var der plads til endnu en smedje. En sådan blev oprettet i 1883 og blev i begyndelsen af 1900-tallet drevet af smedemester Frederik Madsen i Skovgårdsvej 2. Madsen drev den sammen med sin ugifte søn Søren.

Frederik Madsen solgte i begyndelsen af 1900-tallet til Carl Mogensen. Mogensen og hans hustru Katrine hørte til Indre Mission og har sikkert haft deres regelmæssige gang i det nye missionshus. Det har sikkert også spillet en rolle for fordelingen af kunderne mellem de to smedjer, at familien Mogensen hørte til missionen.

Smed Mogensen døde forholdsvis ung af den tids svøbe, tuberkulosen. Men sønnen Henning Mogensen overtog smedjen efter faderen. Han blev gift med købmandens datter Ingefred, der kom til at fungere som smedjens ”bogholder” og sekretær.

Henning døde desværre lige som faderen ung, som blot 51-årig i 1967. Ingefred forpagtede derefter smedjen ud til deres medhjælp Knud Jensen, der var ekspert i montering af køleanlæg. Landbrugets behov for traditionelt smedearbejde var jo aftaget stærkt i løbet af højkonjunkturen i 1960'erne og frem. Der var ingen heste, der skulle sko mere, og de nye store landbrugsmaskiner serviceredes i vidt omfang af forhandlerne.

Ved forpagtningsperiodens ophør i 1972 oprettede Knud Jensen sin egen kølemonteringsvirksomhed på hjemadressen Gl. Hovedvej 17 og blev almindeligt kendt – og respekteret – som ”Køle-Knud”.

Knud Jensen døde i begyndelsen af 2000-tallet, og det betød enden på Bjødstrups anden smedevirksomhed.

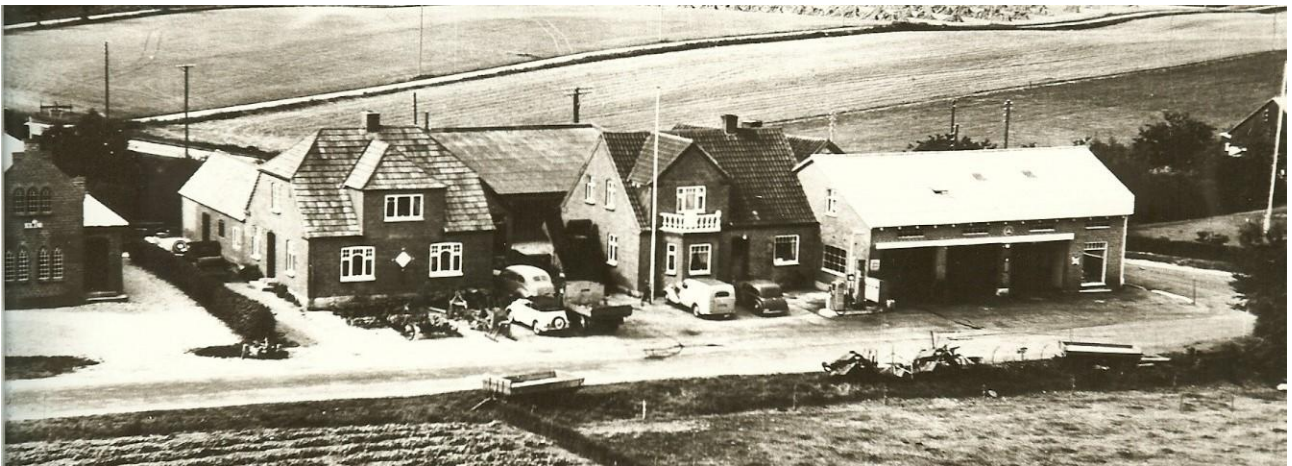
Smed Kroer

Den oprindelige smedje på hjørnet af Bjødstrupvej og Gl. Hovedvej blev i 1922 overtaget af smed Niels Kroer, der kom fra Fjellerup. Smedjen var ikke mere bysmedje, men privat ejet – muligvis ejet af Niels Foged, der i hvert fald spillede en rolle ved den nye smeds etablering.

Niels Kroer blev i anden halvdel af 1920'erne forhandler af Ford-biler, så allerede på dette tidspunkt var der ansatser til, at smedjen skulle udvikle sig til autoværksted.

Smedjen blev under besættelsen beslaglagt af tyskerne, og Kroer fik lov til at drive smedje fra en garage nede på Bjødstrup Mejeri.

Sammen med sønnen Volmer Kroer begyndte smed Kroer under besættelsen at tage ud og lave centralvarme. Det blev en rigtig god forretning.

Kroers smedje i 1930'erne. Missionshuset yderst til venstre i billedet.

Smedjen blev udvidet ad flere omgange, og mere og mere drejede det sig om biler. Kroer blev Mercedes-forhandler og midt i 1950'erne forhandler af Hillman, Commer og Sunbeam.

I 1959 byggede sønnen Volmer Kroer og hustru Inger stuehus og bil-udstillingslokale på den anden side af hovedvejen, Askedalsvej 2. Fra 1967 drejede det sig om Peugeot, der – vel også på grund af synligheden fra hovedvejen – blev meget populær på egnen.

Volmer og Ingers søn Niels blev udlært hos faderen. Han blev i 1984 gift med Sylvia, der var damefrisør, og som han havde truffet i England. Sylvia fik damefrisørsalon på Gl. Hovedvej 4.

Niels overtog virksomheden i 1986 og byggede nyt stort værksted bagud på Bjødstrupvej. Men umiddelbart derefter blev han alvorligt syg af sklerose og virksomheden måtte afvikles.

Den gamle smed Volmer Kroer førte virksomheden videre i et par år. Men derefter blev det store nye værksted overtaget af Aase og Steen Bomholt fra AMB-Tekstiltryk.

Og så overtalte Volmer en af sine ansatte mekanikere, Jan Sørensen, til at blive selvstændig mekaniker i Bjødstrup og på den måde så at sige føre Kroer-smedjen videre.

Missionshuset ophørte som tidligere nævnt sin virksomhed i 1974, og efter at have stået tomt i nogle år købte Volmer Kroer det og indrettede det til værksted. Det blev Jan Sørensens base som selvstændig fra 1990.

Og dermed er vi tilbage til mit besøg hos Jan i foråret 2024...

Her følger, hvad Jan fortalte.

Jan Sørensen

Jan: "Det begyndte vel med, at jeg blev "fejdedreng" efter skoletid hos den gamle smed Volmer Kroer midt i 1970'erne. Vi boede dengang på Grenaavej 28 A her i Bjødstrup.

Det førte så til, at jeg kom i lære hos Kroer i 1978. Jeg var udlært i 1982 og blev derefter ansat som mekaniker hos Kroer.

Jan Sørensen (tv.) og søn Emil (th.) i værkstedet i marts 2024. Foto VFH.

Da Niels overtog i 1986 og byggede det store værksted, som AMB-tekstiltryk har nu, flyttede jeg med derover. Volmer passede sin Peugeot-forhandling ovre på den anden side af hovedvejen.

Vi var 6 ansatte, da sygdommen ramte Niels og han måtte opgive virksomheden.

Jeg var sammen med en pladesmed ansat af Volmer fra 1988 til 1990. Vi arbejdede fortsat i det nye store værksted.

I 1990 overtog Aase og Steen Bomholt med AMB-tekstiltryk det store værksted. Dermed blev jeg så at sige "hjemløs".

Det var Volmer, der opfordrede mig til at begynde for mig selv. Jeg kunne leje det gamle missionshus, der i forvejen var indrettet til værksted og var ejet af Volmer.

Og det gjorde jeg så og har aldrig fortrudt det. I 1993 købte jeg missionshuset af Volmer, og to år senere byggede jeg til bagud, med respekt for det gamle hus' udseende. Murermester Sigfred Poulsen stod for arbejdet, det var godt håndværk.

Jeg manglede dog parkeringsplads omkring huset. Derfor købte jeg nabohuset Gl. Hovedvej 6 af Svend Kjær Hansen. Jeg lagde haven om til parkeringsplads og lejede stuehuset ud, og sådan er det også i dag.

Privat

Privat flyttede min kæreste – nuværende kone – Anita og jeg til Solskrænten i Ugelbølle i 1980.

1985 flyttede vi til Kildegårdsvej 3 i Mørke, fordi jeg her kunne få mere plads til at støje og røre mig på. Jeg har altid skullet have plads til at skruer i biler, også privat. Anita fik stilling som graver-medhjælper ved Mørke kirke.

Efter Volmers død i 2010 syntes jeg dog, det var helt oplagt at overtage udstillingslokalet og stuehuset på den anden side af hovedvejen. Men Anita ville ikke væk fra Mørke, hvor vi havde befundet os så ovenud godt, og hvor alle vore tre børn havde gået i skole.

Jeg besluttede under alle omstændigheder at købe udstillingslokalerne, evt. kunne jeg jo også købe stuehuset og leje det ud. Men efter at have set tingene nærmere an kunne Anita dog godt se fidusen i at overtage det hele og bo så tæt på arbejdspladsen. Så sådan blev det – og sådan er det også i dag.

Fremtiden

Min yngste søn Emil blev uddannet mekaniker hos Auto Mester i Hornslet fra 2009 til 2013 og derefter ansat der. Fra 2013 til 2015 tog han ekstrauddannelse som autotekniker, så han er nu parat til også at tage sig af elbiler. Fra 2020 har han arbejdet sammen med mig på værkstedet her. Så fremtiden – tjah... mon ikke Emil kunne finde på at tage over?

Men det må han jo finde ud af til den tid...

Note sept. 2024: nu er generationsskiftet sat på skinner, Emil overtager i 2027!

Litteratur:

Vilfred Friborg Hansen: *"Bjødstrups historie"*. Syddjurs Kommune 2007. Fotokopieret, ikke udgivet officielt, kan lånes på biblioteket og kan læses på hjemmesiden www.friborghansen.dk.

Artiklen er også udgivet i *"Folk og Liv omkring Kalø Vig"* bind 6, 2024.

